

BESLUTSPROTOKOLL
Sammanträdesdatum
2024-04-10

Arbetstidsnämndens kansli
Sveriges Kommuner och Regioner

Diarienumr.: SKR 240208a

Plats och tid: Hornsgatan 20, den 10 april 2024 kl. 9.00-12.00

Dispensansökan från Kiruna kommun

Arbetstidsnämndens beslut

Arbetstidsnämndens beslut framgår av bilaga, 4 sidor.

Tidsperiod för beviljad dispens

Tidsperiod framgår av bilagan.

Ärendeberedning

Ärendet har beretts av SKR och Allmänskommunal verksamhet.

Beslutet expedierat 2024-04-26

Ordförande
Anders Ferbe

Bakgrund

Den 30 november 2022 gjordes på det kommunala området ändringar i kollektivavtalens arbetstidsbestämmelser. Ändringarna föranleddes av kritik från EU-kommissionen som hotade att stämma Sverige för fördragsbrott då arbetstidslagen och kollektivavtalens tillämpning inte garanterade arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila under en 24-timmarsperiod.

För att uppfylla kraven i EU:s arbetstidsdirektiv skärptes reglerna i Allmänna bestämmelser (AB) § 13. Huvudregeln i § 13 mom. 5 är att arbete och dygnsvila ska förläggas alternerande under varje period om 24 timmar så att arbete och vila regelbundet följer på varandra.

I undantagsfall får huvudregeln frångås och det gäller endast vid kombinationen arbete och jour om det föreligger särskilda skäl i verksamheter med ansvar för liv, hälsa och säkerhet.

Bedömningen av om det föreligger särskilda skäl ska tydligt motiveras och göras utifrån en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila, vilket följer av en skyddslagstiftning, och verksamhetens behov av att säkra bemanningen. Den sammanlagda tiden får då som högst uppgå till 20 timmar.

Ändringarna i AB § 13 gäller från den 1 oktober 2023.

I maj 2023 gjordes följdändringar i vissa bilagor till AB, bland annat Bilaga R som avser räddningstjänsten. De nya bestämmelserna i avtalet samt bilagor träder i kraft den 1 februari 2024.

Samtidigt med ändringarna i bilagorna till AB träffades en överenskommelse om möjlighet till dispens från AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga J och R till AB i samband med planerad arbetstidsförläggning. Den sammanlagda arbetstiden får då som högst uppgå till 24 timmar. I överenskommelsen konstaterar centrala parter att dispens ska tillämpas restriktivt.

Frågor om dispens beslutas av en särskilt inrättad arbetstidsnämnd. Dispens kan beviljas i högst ett år.

Bestämmelserna om dispens finns i överenskommelsen om dispens § 3 och har följande lydelse.

§ 3 Dispens

Centrala parter inrättar ett dispensförfarande som ska tillämpas restriktivt.

Dispens innebär att den sammanlagda arbetstiden vid planerad förläggning av arbete i kombination med jour enligt AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB kan överstiga 20 timmar. Den sammanlagda arbetstiden får dock som högst uppgå till 24 timmar.

Det ska vid dispens alltid göras en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila och verksamhetens behov av att säkra bemanningen.

Arbetsgivaren är skyldig att uttömma alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga innan dispens kan ges. Dispens beviljas endast då inga andra rimliga åtgärder står till buds, det vill säga när det är nödvändigt att förlägga arbete i kombination med jour längre än 20 timmar för att verksamheten ska kunna upprätthållas. Det kan till exempel handla om enstaka verksamheter i glesbygd och/eller då tillgången på viss specifik kompetens är begränsad och kräver sådan förläggning.

Räddningstjänsten kan i vissa fall behöva dispens mot bakgrund av samhällets ansvar att vid olyckor eller överhängande fara för olyckor säkerställa ett skydd för liv och hälsa, egendom och miljö. Dispens kan beviljas under förutsättning att arbetsgivaren prövat alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga och gjort bedömningen att ett undantag är nödvändigt för att uppfylla verksamhetens behov.

Anmärkning

Dispensen avser endast det planerade undantaget i AB § 13 mom. 5 och motsvarande bestämmelser i bilagor. I övrigt gäller § 13 och bilagor i sin helhet.

Ansökan från Kiruna kommun

Kiruna kommun har inkommit med en begäran om dispens avseende avvikelser från AB § 13 mom. 5.

Ansökan omfattar sammanlagt fyra personer och avser två vakthavande befäl och två regionala insatsledare från Kiruna räddningstjänst som tjänstgör vid ledningscentralen RC Nord i Luleå.

Räddningstjänsten i Kiruna har i sin verksamhet åtta insatsledare, fyra styrkeledare och 16 brandmän samt en räddningschef som tjänstgör som vakthavande räddningschef. Fyra av kommunens insatsledare tjänstgör som vakthavande befäl och regional insatsledare i Luleå med jämna mellanrum.

I Sveriges nordligaste region har 19 kommuners räddningstjänster gått samman och har en gemensam ledningscentral, RC Nord i Luleå, belägen på brandstationen i Luleå tillsammans med SOS Alarm AB. Räddningstjänsterna är gemensamt med och bemannar vissa funktioner som exempelvis vakthavande befäl (driftchef) och regionala insatsledare. Mycket långa avstånd och till ytan stora kommuner med mycket tung och avancerad industri är det som kännetecknar samverkansområdet. Även gränser mot hav och fjäll samt Finland och Norge gör att kompetens behövs kring alla typer av räddningstjänst. Det ställer stora krav på räddningsledningen och det är en framgångsfaktor att gemensamt bemanna vissa ledningsfunktioner för att säkerställa upprätthållande och spridning av kompetens kring de olika förutsättningar som finns inom ledningsområdet.

Gruppen vakthavande befäl och regionala insatsledare är bland de mest seniora och rekryterade från olika kommuners räddningstjänster för att tjänstgöra i den övergripande ledningen i RC Nord i Luleå. För att kunna hålla tillräckligt hög kompetens i ledningscentralen är detta nödvändigt, och att rekrytera till dessa tjänster inom närområdet kring Luleå är inte möjligt.

I kommunens räddningstjänst är normalt åtta insatsledare som hanterar det lokala schemat i Kiruna med sex schemarader. Detta för att skapa utrymme för tjänstgöring som vakthavande befäl eller regional insatsledare i Luleå.

I Kiruna arbetar räddningstjänsten dag- eller nattpass, men för de fyra medarbetare som ibland även bemannar RC Nord innebär det att de behöver arbeta dygnspass när de är på plats i Luleå. För de som tjänstgör som regional insatsledare i Luleå innebär det sju dygnspass i ett nio-veckors schema delat på två personer, det vill säga mer sällan än ett dygnspass varannan vecka. För de som tjänstgör som vakthavande befäl i Luleå innebär det cirka ett dygnspass varannan vecka per person.

Som skäl för dispens har kommunen bland annat anfört följande.

Kiruna har 34 mil till Luleå brandstation enkel resa. Idag görs skiftbytens normalt klockan 10:00 i Luleå så att personal från Kiruna kan åka med morgontåget som går 05:54. När tåget inte går är det bilkörning i ca 4 timmar och 10 minuter enkel resa. Om "normalt" delat dygnsschema skulle användas med början klockan 08:00-19:00 ca behöver personalen åka till Luleå dagen innan vid 18:30 (sista tåget) och ta morgontåget klockan 05:13 hem nästa dag. Det blir orimligt att ha arbetspass på ca 11 timmar och behöva resa till arbetet dagen innan och komma hem dagen efter arbetspasset har ägt rum.

Kiruna har haft en arbetsgrupp tillsammans med de andra räddningstjänsterna som bemannar dessa funktioner på RC Nord och har systematiskt gått igenom och tittat på att dela dygnen och att lägga in 20 timmars pass. Det har inte varit möjligt att få ihop rimliga scheman på grund av restiderna. Diskussion har även förts om att all personal till dessa tjänster ska anställas kring Luleå, men det är uteslutet då det krävs kompetens som inte kommer vara möjlig att rekrytera till. I praktiken skulle det innebära rekrytering från de organisationer som redan idag bemannar funktionerna och personalen skulle behöva flytta. Dessa yrkesgrupper är redan idag svårrekryterade och oftast också etablerade på hemorten. Genom ett sådant förfarande skulle viktig kompetens utarmas inom ledningsområdet och minska nuvarande samverkansmöjligheter.

Bedömning

Ansökan, som inkom den 8 februari 2024, om dispens avser räddningstjänstens tjänstgöring vid ledningscentralen RC Nord i Luleå .

Kommunen söker dispens för 12 månader för att fortsätta med 24 timmars tjänstgöring enligt nuvarande schema för de två vakthavande befäl och två regionala insatsledare från Kiruna räddningstjänst som tjänstgör vid ledningscentralen RC Nord i Luleå.

Som framgår av den ovan redovisade avtalstexten kan räddningstjänsten i vissa fall behöva dispens. Uttrycket "i vissa fall" tycks tyda på att det ska handla om en speciell situation eller ett visst förhållande samt att dispens ska hanteras restriktivt. I

förevarande fall har kommunen avgränsat sin ansökan om dispens till att gälla för en speciell situation det vill säga för att kunna hantera bemanningen för att kunna fullfölja sina åtaganden för tjänstgöring vid RC Nord i Luleå.

Beslut

Arbetstidsnämnden har, genom ett delbeslut den 13 mars 2024, beviljat Kiruna kommuns ansökan om dispens för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar under den lagstadgade semesterperioden (juni-augusti 2024).

Utöver det beslut som tidigare meddelats gällande semesterperioden beviljar Arbetstidsnämnden, för berörda yrkesgrupper enligt ansökan, dispens under tiden 8 februari 2024 – 7 februari 2025 för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar för dygnstjänstgöring vid tjänstgöring vid RC Luleå.

Beslutet avser begränsad tid och förutsätter att arbete med omställning till de nya arbetstidsbestämmelserna fortgår.